

Lietuvos kosmoso biuras, veikiantis prie Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros (MITA), praneša, kad netrukus paašškės, kaip Lietuva toliau bendradarbiaus su Europos kosmoso agentūra (EKA). Sausio 24 d. Lietuvoje lankysis EKA delegacija ir prasidės derybos dėl Lietuvos narystės.

Europos kosmoso agentūra (EKA) parengė Lietuvos Europos bendradarbiaujančios valstybės plano pabaigos ataskaitą, kurioje įvertintas pasibaigęs bendradarbiavimo etapas ir pateiktos rekomendacijos Lietuvai dėl tolimesnių santykių su EKA plėtojimo. Taip pat yra parengta Lietuvos kosmoso sektoriaus galimybių studija, kurią atliko konsultacinė įmonė „Visionary Analytics“.

„Lietuvos kosmoso potencialas yra augantis, verslas ir mokslas vysto perspektyvias technologijas. Atsižvelgiant į pateiktas rekomendacijas Lietuvai, labai svarbu tinkamai pasiruošti narystei Europos kosmoso agentūroje“, – sako Lietuvos kosmoso biuro koordinatore Eglė Elena Šataitė.

Lietuvos potencialas

Kaip rodo Lietuvos kosmoso sektoriaus galimybių studija, Lietuva turi potencialą vystyti kosmoso sektorių šiose srityse: gyvybės ir fizinių mokslų, optikos ir optoelektronikos, medžiagų ir procesų, radijo dažnio sistemų ir technologijų. Be to, didelis potencialas verslui atsiveria vystyti technologijas ir kosminių sistemų programinės įrangos, panaudojant Žemės stebėjimo duomenis, taip pat elektrinių komponentų ir jų kokybės užtikrinimo srityse.

Tačiau Lietuvai yra ir kur pasitempti. EKA ataskaitoje išskiriamos ir Lietuvos silpnosios pusės. Nurodyta, kad būtina gerinti tarptautinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos (MTEPI) projektų rašymo įgūdžius, skatinti aktyvesnį Lietuvos verslo dalyvavimą EKA veikloje (tik 42 proc. teikusių paraiškas konkursams sudaro verslas), didinti projektų technologinės parengties lygį (TPL), nes tik 25 proc. projektų vykdytojų orientuojasi į TPL 5 ir aukštesnius projektus, kuomet technologijos demonstruojamos laboratorinėje arba realioje aplinkoje. Tokiu būdu sunkiau dalyvauti pasirenkamosiose EKA programose.

Lietuva galėtų efektyviau panaudoti Lietuvos mokslo ir studijų institucijose atliekamų mokslinių tyrimų rezultatus, skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą. Kita vertus, žemesnio TPL projektai sudaro puikias sąlygas kurti startuoliams ir pumpurinėms įmonėms.

Trys ateities perspektyvos

Lietuvos kosmoso sektoriaus galimybių studijoje taip pat įvertintos Lietuvos bendradarbiavimo su EKA ateities perspektyvos. Yra galimi 3 ateities scenarijai: Europos bendradarbiaujančios valstybės plano PECS („Plan of European Cooperating State“) veiklos tęsimas, asocijuota narystė ir pilnavertė narystė.

Pirmojo varianto atveju EKA siūlo peržiūrėti konkursines sąlygas, pavyzdžiui, numatant didesnius reikalavimus finansuojamiems projektams, aukštesnius projektų TPL, didesnio verslo įsitraukimo būtinybę. PECS konkursai vykdomi šalies viduje, todėl konkurencija konkurse yra mažesnė, yra lengviau užsitikrinti investicijų grąžą, konkursų dalyviai patys siūlo veiklas, tačiau tarptautinio bendradarbiavimo galimybės yra mažos, stiprinamos tik nacionalinės kosmoso kompetencijos, verslas ir mokslas nesijungia į tarptautinius konsorciumus, todėl bendrai kosmoso potencialo vystymas Europos ar pasaulio lygiu yra menkas.

Antrojo scenarijaus atveju, asocijuota narystė Lietuvai atveria galimybę dalyvauti Pasirenkamosiose EKA programose, įsitraukti į tarptautinius konsorciumus ir tarptautines vertės kūrimo grandines, ieškoti naujų rinkų, tačiau Lietuva turi labai gerai išanalizuoti savo kosmoso sektoriaus potencialą ir atidžiai pasirinkti, kuriose EKA Pasirenkamosiose programose dalyvauti, kad užsitikrintų maksimalią investicijų grąžą per EKA konkursus verslui ir mokslui. Asocijuotos narės taip pat gali vykdyti Trečiųjų šalių programą, kurioje lėšos skiriamos šalies viduje nepriklausomai nuo kitų programų, o programos apimtį nusprendžia pati asocijuota narė. Įvertinus PECS laikotarpį, Lietuvos kosmoso sektorius savo potencialą geriausiai galėtų realizuoti šiose EKA programose: Trečiųjų šalių programa, Bendrosios paramos technologijų programa, Žemės stebėjimo programa.

Trečiojo scenarijaus atveju, visavertė Lietuvos narystė atvertų galimybes dalyvauti Privalomosiose ir Pasirenkamosiose programose, identifikuoti ir plėtoti pajėgumus specifinėse srityse. Lietuvos verslas ir mokslas galėtų efektyviai bendradarbiauti su didžiaisiais EKA sistemų integratoriais ir kitomis įmonėmis. Vis dėlto, visavertės narystės atveju pradžioje gali būti sunku dalyvauti konkurencinėje kovoje su kitų EKA valstybių narių įmonėmis bei mokslo ir studijų institucijomis, įsitraukti į tarptautinius konsorciumus, todėl investicinė grąža būtų užtikrinama sunkiau.

Kaip rodo „Visionary Analytics“ atliktas tyrimas, Lietuvos kosmoso sektoriaus atstovai pasisako už glaudesnę bendradarbiavimą su EKA, nes tai leistų įsitraukti į tarptautines pridėtinės vertės kūrimo grandines, bendradarbiauti su didžiaisiais sistemų integratoriais „Airbus“, „Thales Alenia Space“, „Ariane group“, „OHB System AG“.

Lietuvos bendradarbiavimo projektams su EKA - 5,5 mln. eurų

Įgyvendindama Europos bendradarbiaujančios valstybės planą PECS Lietuva dalyvavo penkiuose EKA konkursuose, kuriuose 34 projektams iš viso skirta daugiau kaip 5,5 mln eurų. 2019 m. konkurse pateikta 15 paraiškų, laimėjo 9 verslo ir mokslo projektai, kuriems skirtas beveik 1,7 mln. eurų finansavimas.

„PECS planas padėjo Lietuvos kosmoso sektoriaus žaidėjams pasirengti Lietuvos narystei Europos kosmoso agentūroje ir susipažinti su EKA programomis bei veiklomis. Kaip rodo PECS veiklų rezultatai, verslo ir mokslo atstovai aktyviai domėjosi bendradarbiavimo galimybėmis, teikė paraiškas, vyko į verslo misijas“, – komentavo Lietuvos kosmoso biuro koordinatorė E.E.Šataitė.

PECS konkursai parodė, kad Lietuvos verslas ir mokslas žino Europos kosmoso sektoriaus iššūkius ir siūlo sprendimus jiems spręsti, o pateiktos paraiškos yra kokybiškos – sėkmės procentas siekia 43 proc. ir viršija kitų šalių rezultatą.

Daugiausia paramos PECS kvietimuose yra gavusi UAB „Nanoavionika“ (20 proc. visų lėšų); Kauno technologijos universitetas ir Fizinių ir technologijos mokslų centras (29 proc. visų lėšų). EKA vertinimu šie Lietuvos kosmoso sektoriaus žaidėjai pateikia aukštos kokybės paraiškas, dažnai dalyvauja kvietimuose ir siūlo aukštos pridėtinės vertės pasiūlymus ir tai lemia jų sėkmę.

Apie Lietuvos kosmoso politiką

Lietuvoje kosmoso politiką formuoja Ekonomikos ir inovacijų ministerija, o įgyvendina – Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra, prie kurios 2019 m. įsteigtas Lietuvos kosmoso biuras, kuris nuolat teikia informaciją bei konsultacijas suinteresuotiems dalyviams apie galimybes dalyvauti nacionalinėse ir tarptautinėse programose.

Lietuva bendradarbiavimo susitarimą su EKA pasirašė 2010 m., o 2015 m. – Europos bendradarbiaujančios valstybės planą (PECS), kurio trukmė yra 5 metai.

Nuo 2016 m. Europos kosmoso agentūroje praktiką atliko 5 studentai iš Lietuvos. Be to, 2 absolventai 2016 m. ir 1 absolventas 2017 m. dirbo Europos kosmoso agentūroje pagal Jaunųjų stažuotojų programą.

Lietuvos kosmoso biuras: ar Lietuva pasiruošusi narystei Europos kosmoso agentūroje?

